

6. Коніщева Н. Соціально-економічне становище молоді : проблеми поліпшення / Н. Коніщева // Економіка и право. – 2009. – № 3 (25). – С. 132 – 139.
7. Коніщева Н. Міграційні процеси як чинник формування державної молодіжної політики в Донецькій області / Н. Коніщева // Економічний вісник Донбасу. – 2009. – № 4. – С. 4 – 10.
8. Коніщева Н. Стратегія та пріоритетні напрями реалізації державної молодіжної політики в Донецькій області на 2010–2011 роки / Н. Коніщева, Л. Золкіна, С. Гордейчук // Молодь та держава : VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (Донецьк – Святогірськ, 5–7 листопада 2010 р.). – Донецьк : Донецький обласний центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, місцевого самоврядування, державних підприємств і установ Донецької облдержадміністрації, 2010. – С. 7 – 11.
9. Регіональна комплексна програма «Молодь і сім'я Донеччини. 2013–2017 роки»: затверджена рішенням Донецької обласної ради від 30.05.2013 р. № 6/21-510. – Донецьк : Донецька облдержадміністрація, 2013. – 134 с.

Олена Купенко,

доцент,

Катерина Никоненко,

студентка,

Сумський державний університет

РОБОТА З ВІДКРИТИМИ ОСВІТНИМИ РЕСУРСАМИ МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ ЯК ПРОТИВАГА ІНФОРМАЦІЙНОМУ НАСИЛЛЮ

У статті розглядається проблема функціонування сайтів, які містять колекції рефератів як один із видів інформаційного насилля над дітьми, що шкодять їхньому розвитку та пізнавальній активності. Представлено також організаційні заходи роботи з відкритими освітніми ресурсами як альтернативного шляху забезпечення безпечного медіа-простору.

Olena Kuppenko,

Katearyna Nykonenko

WORK WITH OPEN EDUCATIONAL INTERNET RESOURCES AS A COUNTERWEIGHT TO INFORMATIONAL VIOLENCE

The article features the problem of websites containing a collection of student papers as one of the types of informational violence against children that harm their development and cognitive activity. The organization of work for students with open educational resources is proposed. The examples of the respective institutional arrangements for teachers are provided.

В умовах кризи традиційних інститутів виховання (сім'ї та школи) все більшого впливу на знання дітей про світ, становлення їхньої емоційно-ціннісної сфери, набувають ЗМІ і, в першу чергу, Інтернет. Безумовно, глобальна комп'ютерна мережа містить у своїх сховищах численні ресурси для розвитку, можливості побудови індивідуальних освітніх траєкторій, однак, існують і суттєві ризики, зокрема, насильницьке нав'язування інформації, готових рішень і взірців поведінки.

Інформаційне насилля, за А. В. Столяровим, – це активна дія, що порушує інформаційну свободу особистості. Зокрема, автор виокремлює такі варіанти інформаційного насилля: передача інформації без згоди хоча б одного з учасників інформаційної взаємодії (без згоди приймаючої сторони або без згоди того, хто передає); втручання третіх осіб у вільну інформаційну взаємодію з метою її порушення; активна дія третіх осіб, що робить відповідний обмін неможливим [4, с. 14 – 15]. Інформаційне насилля у широкому сенсі, за Н. А. Борщовим, – це несиловий (неречовий і неенергетичний) впорядкований вплив, що має антисоціальний або антиособистісний характер [2].

Користуючись двома вищенаведеними визначеннями, одним з видів інформаційного насилля будемо вважати функціонування чисельних сайтів, що надають школярам готові реферати. Зміст таких сайтів заважає вільній і свідомій роботі школярів із першоджерелами, авторськими матеріалами (наприклад, на запит «образ жінки у творах Шевченка» пошукова система Google дає більше 200 тисяч посилань. Якщо переглянути перші 10, то лише 3 – це авторські матеріали журналістів чи науковців, 7 – безіменні роботи у базах рефератів). Тим самим наноситься шкода розвитку особистості. Готові роботи позбавляють учня можливості самому навчатися працювати з первинними джерелами інформації, аналізувати, знаходити спільне та відмінне, узагальнювати, робити власні висновки, презентувати свою роботу. Дитину позбавляють можливості реалізувати свою природну допитливість. Навіть якщо школяр і прочитає знайдений в Інтернеті (написаний кимось без зазначення авторства) реферат, зміст його далеко не завжди буде настільки якісним, щоб зацікавити дитину і надати справді корисні знання. У цьому випадку в учнівства поступово формується звичка плагіату.

Часто онлайн-спільноти, що створюють сайти рефератів, розповсюджують свої «інформаційні продукти» безкоштовно, існуючи за рахунок продажу місць для банерів. Банери ж, у свою чергу, несуть нову порцію інформаційного насилля (відволікають, запрошуючи до комп'ютерної гри; пропагують жорстокість

та насилля; спокушають відвертими зображеннями; стимулюють надмірний споживацький попит). Занурившись у таке інформаційне поле, дитина віддаляється від інформаційного поля позитивних ідеалів і зразків поведінки.

Постає питання, яким чином захистити школяра від інформаційного насилля з боку сайтів готових рефератів? Заборонити? Поставити захисне програмне забезпечення? Однак, нині маємо ситуацію, коли молодь і, навіть, діти відмовляються приймати цінності та досвід дорослих як застарілі, неадекватні сучасній реальності. Тож кожна нова заборона ще більше ускладнюватиме стосунки між дорослими та дітьми, при цьому захистити від шкідливого контенту вдасться лише на певний час і в певному місці віртуального простору. Натомість, може з'явитися додаткова цікавість до забороненого. Дослідження засвідчують, що заборона перешкоджає формуванню власної активної позиції дитини, навчання її оцінювати та робити вибір у ситуації наявності різних альтернатив. Потрібна не стратегія заборони, а організація самостійної пізнавальної діяльності дитини із застосуванням кращих зразків відкритих освітніх ресурсів Інтернету. Серед таких ресурсів наведемо, наприклад, освітній розділ порталу Нобелівської премії [6]. Тут містяться комп'ютерні ігри і симулятори, що дозволяють зрозуміти роботи, відзначені премією.

Іншим позитивним прикладом є система масового відкритого онлайн-навчання Udacity [7]. Саме у ній 12-річна жителька Пакистану Хадіджа Ніазі довела, що університетські курси фізики можуть бути посилюючими для кращих школярів, якщо вони цього дійсно бажать.

Можна привести й багато інших прикладів високоякісних відкритих освітніх ресурсів в Інтернет, здатних надати широкі можливості для розвитку та навчання школярів. Однак часто учнівство і навіть студенти зовсім не обізнані щодо таких ресурсів. Відповідним чином питання переадресується викладачам: наскільки вони готові озброїти учнів технологіями інформаційного пошуку та самостійної навчальної діяльності в Інтернет-мережі. У Сумському державному університеті це питання вирішується через різні варіанти підвищення кваліфікації: 1) програми для науково-педагогічних і педагогічних працівників з електронних засобів та дистанційних технологій навчання (Ліцензія Серія АГ № 582883, видана Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України 22.02.2012 р.); 2) індивідуальні тематичні стажування; 3) семінари з безпеки в Інтернеті [3]. Під час перелічених видів роботи обговорюється широкий спектр відкритих освітніх ресурсів і методик їх застосування.

Слід звернути увагу на те, що більшість відкритих освітніх ресурсів нині є англійськими. Це створює певні обмеження щодо їх використання школярами. Розуміючи цю проблему, реалізуємо волонтерський проект, який покликаний допомогти зацікавленим школярам у вивченні англійської й розширенні своїх пізнавальних можливостей завдяки відкритим освітнім ресурсам Інтернету. Керуємося такими висновками: ті, хто починає свідомо застосовувати інформаційні мережі для пізнавальних цілей, поступово стають менш схильні до безцільного «вбивання» часу в Інтернет-мережі [5].

Проект «Вивчення англійської мови» об'єднав зусилля студентів спеціальності «Переклад» Сумського державного університету і складається з розміщених у соціальній мережі інтерактивних уроків, виконаних у процесі вивчення дисципліни «Педагогіка» з використанням відкритих освітніх Інтернет-ресурсів із вивчення іноземних мов (рис. 1).

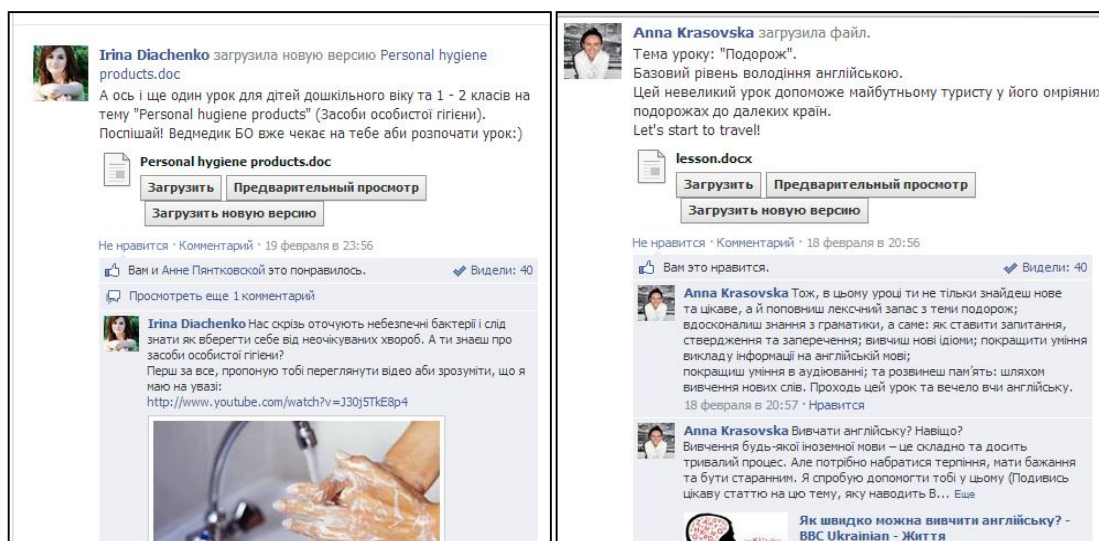

Рис. 1. Приклади розроблених студентами інтерактивних уроків проекту «Вивчаємо англійську мову»

Студенти намагалися урізноманітнити тематику таких уроків і зробити їх цікавими для школярів. У процесі роботи постала проблема організації самостійної діяльності дітей із використанням Інтернет-ресурсів (зауважимо, що ця проблема стосується не лише безпосереднього вивчення англійської, у широкому сенсі – це одна зі складових готовності дитини протидіяти інформаційному насиллю). Отже, неочікуваним результатом проекту «Вивчення англійської мови» стало розроблення комплексу критеріїв щодо організації самостійної роботи школярами:

1) матеріалізація завдань, планів полягає у оформленні всіх завдань на зовнішніх носіях (в електронному чи друкованому вигляді);

2) вимірність результатів, часу. Хронометраж – необхідна умова самостійної роботи, особливо при навчанні. Тільки запровадження об'єктивних кількісних показників дозволяє по-справжньому системно управляти часом;

3) пріоритетність. Цей критерій передбачає наявність засобів для визначення та виконання головних і першочергових завдань, разом з тим засобів переходу до менш важливих;

4) своєчасність. Цей критерій оцінює наявність засобів для дотримання термінів виконання «жорстких» завдань і регулювання своєчасності здійснення завдань, не прив'язаних до конкретних моментів часу;

5) контрольованість. Будь-яка робота має бути проконтрольована, перевірена, оцінена. Завдяки цьому, можна виявити помилки, або навпаки знайти правильний напрям роботи; визначити, які моменти й аспекти треба удосконалювати та розвивати.

Представлений комплекс критеріїв було розроблено з використанням теоретичних положень Г. Архангельського [1]. Оцінювання студентських робіт за тим чи іншим критерієм виконується за трьома рівнями: 1) передбачено, що відповідний етап роботи буде здійснюватися безпосередньо учнем і для цього є потрібні умови; 2) передбачено, що відповідний етап роботи буде забезпечуватися вчителем і для цього є потрібні умови; 3) відповідний етап роботи не передбачений у методичній розробці інтерактивного уроку.

Плануємо використати представлений комплекс для підвищення якості розроблення студентами інтерактивних уроків у наступному навчальному році.

Працюючи над проблематикою оволодіння школярами і студентами технологіями інформаційного пошуку та самостійної навчальної діяльності в Інтернет-мережі, розуміємо, що проявом її негативного впливу на особистість є звуження інтересів, потреб і діяльності, зниження активності та зменшення різноманіття діяльності в реальному житті [5]. Тому поряд із впровадженням Інтернет-технологій як засобу самонавчання, значну увагу приділяємо застосуванню активних методів та ігрових технологій у безпосередній особистій взаємодії тих, хто навчає, і тих, хто навчається.

Узагальнюючи сказане вище, зазначимо:

1) у контексті проблематики інформаційного насилля над дітьми окремої уваги вимагає наявність в Інтернеті великої кількості сайтів рефератів, що фактично гальмують розвиток пізнавальної активності школярів і привчають їх до плагіату;

2) як можливий альтернативний шлях, спрямований на розвиток пізнавальної активності школярів, пропонуємо популяризацію серед них відкритих освітніх ресурсів, розроблення завдань, що стимулюють звернення до ресурсів, заохочення до самостійної пізнавальної діяльності;

3) у методичній роботі з адаптації існуючих в Інтернет-мережі відкритих освітніх ресурсів (у тому числі й англомовних) до реалій освітньої діяльності українських шкіл, вагома роль покладається на студентів, які вивчають педагогіку й предметні методики та можуть допомогти своєю волонтерською діяльністю.

ЛІТЕРАТУРА

1. Архангельский Г. Формула времени : тайм-менеджмент на Outlook 2007 – [Електронний ресурс] / Г. Архангельский. – Режим доступу : <http://www.improvement.ru/tmbook/formula/glava1/>.
2. Борщов Н. Социально-философские проблемы информационного насилия : дисс. на соискание ученой степени кандидата философских наук : 09.00.11 / Н. Борщов. – Саратов, 2004. – 172 с.
3. Офіційний сайт факультету підвищення кваліфікації та післядипломної освіти Сумського державного університету [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту : <http://fpkpi.sumdu.edu.ua/>.
4. Столяров А. Информационная свобода и информационное насилие : автореф. дис. на соискание ученой степени кандидата философских наук : 09.00.11 «Социальная философия» / А. Столяров. – Москва, 2012. – 27 с.
5. Фещенко А. Социальные сети в образовании : анализ опыта и перспективы развития [Електронний ресурс] / А. Фещенко. – Режим доступу : <http://huminf.tsu.ru/jurnal/files/vol7/feschenko.pdf>.
6. The Official Web Site of the Nobel Prize [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nobelprize.org/educational/>.
7. The Official Web Site of the Udacity [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.udacity.com/>.